

СКАСУВАННЯ РІШЕННЯ ПРО ДЕРЖАВНУ РЕЄСТРАЦІЮ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО АКТА: УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕДУРИ

Гетьман Є. А.

При виявленні в процесі правозастосування нормативно-правових актів, які суперечать законодавству, видані з певними порушеннями тощо, уповноваженими органами застосовується інститут їх скасування. Одним з видів скасування є скасування рішення про державну реєстрацію нормативно-правового акта органом юстиції. Ми вважаємо, що скасування нормативно-правових актів є негативним фактором, який є наслідком певних недоліків як у процесі створення нормативно-правового акта, так і в результаті його застосування, але регулювання процесу скасування, як рішення про державну реєстрацію, так і власне нормативно-правових актів, має важливе значення для конкретизації часових меж (терміну) чинності нормативно-правових актів, що й обумовлює актуальність нашого дослідження.

Питання скасування рішення про державну реєстрацію знайшли відображення в наукових працях Д.Н. Бахрах, Ю.П. Битяк, Л.М. Горбунової, О.О. Квасницької, Т.В. Лісової та ін. Все ж зазначені автори частково торкалися вивчення цього питання, що й зумовлює актуальність проведення більш ґрунтовного комплексного наукового аналізу.

Метою дослідження є вивчення процедури скасування рішення про державну реєстрацію нормативно-правових актів, виявлення проблемних питань і внесення пропозицій щодо їх усунення й удосконалення процедури скасування взагалі. Поставленої мети пропонується досягти шляхом аналізу норм чинного законодавства, якими врегульовано порядок скасування рішення про державну реєстрацію нормативно-правового акта.

Міністерством юстиції України затверджено Порядок скасування рішення про державну реєстрацію нормативно-правових актів, занесених до державного реєстру, яким передбачено “процедуру скасування рішення про державну реєстрацію нормативно-правових актів, занесених до державного реєстру нормативно-правових актів міністерств та інших органів виконавчої влади ..., дату виключення з державного реєстру нормативно-правових актів ..., нормативно-правового акта, рішення про державну реєстрацію якого скасовано, опублікування рішення про скасування державної реєстрації, оскарження скасування рішення про державну реєстрацію” [1, п. 2]. Проектом Закону України “Про нормативно-правові акти” пропонується встановити, що Порядок скасування рішення про державну реєстрацію підзаконних нормативно-правових актів має бути встановлений не Міністерством юстиції, а Кабінетом Міністрів України [2, ч. 2 ст. 50], тобто відповідний Порядок має бути встановлений не наказом Мінію, а постановою Кабінету Міністрів України, тобто підзаконним нормативно-правовим актом вищої юридичної сили, що підвищує статус і важливість поставленого питання.

Підставами для скасування рішення про державну реєстрацію нормативно-правового акта визначено: 1) виявлення обставин, які не були відомі під час державної реєстрації нормативно-правового акта органом юстиції, який реєстрував нормативно-правовий акт; 2) “набрання

законної сили судовим рішенням про визнання нормативно-правового акта незаконним чи таким, що не відповідає нормативно-правовому акту вищої юридичної сили повністю або в окремій його частині”; 3) одержання повідомлення від спеціально уповноваженого органу виконавчої влади з питань реалізації державної регуляторної політики про виявлення обставин, за наявності яких регуляторний акт не мав бути прийнятим, або про припинення дії регуляторного нормативно-правового акта або окремих його положень; 4) “одержання висновку Секретаріату Урядового уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини Міністерства юстиції України, Головного управління юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, головних управлінь юстиції в областях, містах Києві та Севастополі, районних, районних у містах Києві та Севастополі, міжрайонних/міськрайонних (у разі утворення) управлінь юстиції про невідповідність нормативно-правового акта Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року й протоколам до неї та практиці Європейського суду з прав людини”; 5) не приведення нормативно-правового акта у відповідність до нормативно-правового акта вищої юридичної сили, на підставі якого він прийнятий; 6) “інші обставини, що виникли після державної реєстрації нормативно-правового акта” [1, п. 4]. Проектом Закону “Про нормативно-правові акти” визначені аналогічні підстави скасування рішення про державну реєстрацію нормативно-правового акта, але однією з підстав є “винесення судом рішення про визнання зазначеного акта незаконним чи таким, що не відповідає нормативно-правовому акту вищої юридичної сили повністю або в окремій його частині”, але ми вважаємо, що факт винесення рішення судом не може бути підставою скасування рішення про державну реєстрацію, а лише набрання таким рішенням юридичної сили, тобто “кінцеве” рішення, яке не буде оскаржене або відмінене. До речі, у роботі нами було визначено, що Кодексом адміністративного судочинства України передбачено, що рішення стосовно оскарження нормативно-правового акта судом приймається у формі постанови. Так, підставою скасування рішення про державну реєстрацію нормативно-правового акта має бути визначено набрання чинності постановою суду про визнання нормативно-правового акта незаконним або таким, що не відповідає нормативно-правовому акту вищої юридичної сили.

Л.М. Горбуною, яка окремо досліджувала підзаконні нормативно-правові акти та питання їх державної реєстрації в органах юстиції, було опрацьовано “найбільш розповсюджені види порушень законності, які виявляють органи юстиції під час державної реєстрації підзаконних нормативно-правових актів” і встановлено, що ними є: “порушення чи обмеження актом встановлених законом прав, свобод чи законних інтересів громадян, підприємств, установ та організацій; покладення на них непередбачених законодавством обов’язків; видання акту з перевищенням компетенції відповідного органу виконавчої влади; невідповідність акту вимогам зако-

нодавства про мови; невиконання процедур узгодження акту із заінтересованими органами, коли це відповідно до чинного законодавства є обов'язковим" [3, 16].

Рішення про скасування рішення про державну реєстрацію нормативно-правового акта оформлюється наступними процесуальними документами: по-перше, складається висновок про скасування рішення, встановленого зразку; по-друге, відповідним наказом органу державної реєстрації [1, п. 9], який і є підставою для скасування рішення про державну реєстрацію та подальшого виключення нормативно-правового акта, рішення про державну реєстрацію якого скасовано з Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів.

Скасування рішення про державну реєстрацію здійснюється органом державної реєстрації, який зазначено реєстрацію й проведив. Разом з тим, Порядком скасування рішення про державну реєстрацію встановлено, що "у разі надходження до Міністерства юстиції України скарги на нормативно-правовий акт, зареєстрований територіальним органом Міністерства юстиції України, або в разі виявлення Міністерством юстиції України під час перевірки зареєстрованого територіальним органом Міністерства юстиції України нормативно-правового акта, що суперечить чинному законодавству, Міністерство юстиції України має право скасувати рішення про державну реєстрацію такого акта за встановленою цим Порядком процедурою" [1, ч. 2 п. 5]. Але, таким чином, повноваження щодо скасування рішення будь-якого нижчого органу державної реєстрації (територіального органу юстиції) про державну реєстрацію нормативно-правового акта покладені лише на Міністерство юстиції. Разом з тим, територіальні органи юстиції є обласного та місцевого рівнів (відповідно до вертикалі виконавчої влади безпосередньо Міністерству юстиції підпорядковуються управління юстиції обласного рівня - Головні в областях, а управління юстиції місцевого рівня - Головним управлінням юстиції в областях). Так, у разі надходження аналогічної скарги щодо нормативно-правового акта (оскарження), зареєстрованого районним (міським, міськрайонним, міжрайонним) управлінням юстиції до відповідного Головного управління юстиції в цій області (територіальний орган юстиції обласного рівня, якому безпосередньо підпорядковане територіальне управління юстиції місцевого рівня) ми вважаємо, що аналогічне повноваження має бути й у Головних управліннях юстиції в областях, містах Києві та Севастополі, яке також має право проводити перевірки у відповідних, підпорядкованих місцевих управліннях юстиції та має право застосовувати заходи щодо усунення виявлених недоліків, зокрема, приймати рішення щодо скасування рішення про державну реєстрацію нормативно-правового акта, прийняте підпорядкованим управлінням юстиції.

Рішення про скасування рішення про державну реєстрацію нормативно-правового акта є прямою вказівкою до скасування самого нормативно-правового акта органом нормотворення.

Окремої уваги, на нашу думку, потребує норма щодо опублікування наказу органу юстиції про скасування рішення про державну реєстрацію нормативно-правового акта органу виконавчої влади та строки цього опублікування. Так, Порядком скасування рішення про державну реєстрацію нормативно-правового акта передбачено, що "наказ Міністерства юстиції України про скасування рішення про державну реєстрацію нормативно-правового акта опубліковується в "Офіційному віснику України",

а наказ територіального органу Міністерства юстиції України оприлюднюється в місцевих засобах масової інформації" та "у супровідному листі, з яким наказ про скасування рішення про державну реєстрацію нормативно-правового акта передається для опублікування, вказується дата виключення нормативно-правового акта з державного реєстру. Зазначена інформація разом з наказом про скасування рішення про державну реєстрацію нормативно-правового акта оприлюднюється в "Офіційному віснику України" [1, п. 17]. Разом з тим, ми вважаємо, що недостатньо врегульовано норму щодо опублікування наказу територіального органу юстиції щодо скасування рішення про державну реєстрацію підзаконного нормативно-правового акта, яке має важливе значення для забезпечення доведення до відома населення інформації про скасування нормативно-правового акта. Так, ми вважаємо, що необхідно конкретизувати, що така інформація має бути опублікована в друкованих засобах масової інформації місцевої державної адміністрації, яка розповсюджується на території певного регіону (тобто це має бути державний друкований засіб масової інформації). Необхідно також передбачити обов'язок таких друкованих засобів масової інформації друкувати накази територіальних органів юстиції про скасування рішення про державну реєстрацію підзаконних нормативно-правових актів органів виконавчої влади.

Дійсно важливим є опублікування інформації про дату виключення нормативно-правового акта з Державного реєстру нормативно-правових актів, бо саме з ним пов'язана дата припинення чинності нормативно-правового акта. З норми ч. 2 п. 17 Порядку скасування рішення про державну реєстрацію нормативно-правових актів, занесених до державного реєстру вбачається, що така інформація оприлюднюється лише в "Офіційному віснику України", але в цьому друкованому засобі масової інформації, як це встановлено раніше, друкується інформація лише Міністерства юстиції України про скасування рішення про державну реєстрацію нормативно-правового акта. Ми вважаємо, що необхідно додати ч. 2 п. 17 Порядку скасування рішення про державну реєстрацію словами "та друкованих засобах масової інформації місцевої державної адміністрації, яка розповсюджується на території певного регіону". Таким чином буде встановлена норма щодо необхідності оприлюднення інформації не лише про факт скасування рішення про державну реєстрацію нормативно-правового акта територіальним органом юстиції, а й обов'язковості визначення дати виключення такого нормативно-правового акта органу виконавчої влади з Реєстру й, відповідно, буде оприлюднена дата припинення чинності такого нормативно-правового акта. Ми вважаємо, що встановлення такої норми сприятиме захисту прав і свобод фізичних та юридичних осіб, яких стосується певний підзаконний нормативно-правовий акт і відсутність інформації про строк припинення його чинності може тягнути за собою негативні наслідки як соціального, так і матеріального, фінансового характеру.

Враховуючи, що підзаконний нормативно-правовий акт, рішення про державну реєстрацію якого скасовано, припиняє чинність з дня виключення його з державного реєстру, то, як нами вже зазначалося, дуже важливо опублікувати інформацію щодо скасування рішення про державну реєстрацію й виключення нормативно-правового акта з реєстру з метою доведення її до відома заінтересованих фізичних та юридичних осіб. Законодавством визначено норму обов'язковості опублікування такої

інформації, але не встановлено терміну, протягом якого така інформація має бути надрукована. Так, з метою захисту прав і свобод фізичних та юридичних осіб, оперативного доведення інформації щодо скасування рішення про державну реєстрацію підзаконного нормативно-правового акта органу виконавчої влади та виключення його з державного реєстру до заінтересованих осіб, встановити, що відповідний наказ зі супровідним листом, який має містити інформацію про дату виключення нормативно-правового акта з державного реєстру наступного робочого дня, після виключення з реєстру подається до друкованого засобу масової інформації для подальшого опублікування та в той же день оприлюднюється на офіційному веб-сайті відповідного органу юстиції. До речі, доцільно встановити для друкованих засобів масової інформації, особливо це стосується регіональних ЗМІ місцевих державних адміністрацій, обов'язок - не лише друкувати інформацію відповідного управління юстиції про скасування рішення про державну реєстрацію, а й встановити, що вони мають її надрукувати протягом тижня з дня надходження цієї інформації до редакції.

Література

1. Порядок скасування рішення про державну реє-

страцію нормативно-правових актів, занесених до державного реєстру, затверджений наказом Міністерства юстиції України від 31.07.2000 № 32/5 (у редакції наказу Міністерства юстиції України від 15.05.2013 № 884/5), зареєстровано в Міністерстві юстиції України 31 липня 2000 р. за № 458/4679 (із змінами) / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. - [Електронний ресурс]: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0458-00>.

2. Проект Закону України "Про нормативно-правові акти" від 12.12.2012 р. № 0922 / Веб-сайт Верховної Ради України. - [Електронний ресурс]: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=45021

3. Горбунова Л.М. Підзаконні нормативно-правові акти: організаційно-правові питання забезпечення законності: автореф. дис... к. ю. н.: 12.00.07 / Л.М. Горбунова; Київ. Нац. екон. ун-т. — К., 2005. — 21 с.

Гетьман Є.А.

*кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник,
начальник відділу координації правових досліджень апарату президії Національної академії
правових наук України
Надійшла до редакції: 01.11.2013*

УДК 351.77

ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я - ОДНЕ З НАЙВАЖЛИВІШИХ ЗАВДАНЬ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

*Денисова А. В.
Гомон Д. О.*

Конституцією України визнано людину, її життя й здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку найвищою соціальною цінністю й первинною та вихідною передумовою життєдіяльності кожної людини [1].

З-поміж інших прав, передбачених Основним Законом, можна виокремити право людини на медичну допомогу як таке, що гарантує її фізичне існування та є умовою збереження й зміцнення здоров'я українського народу.

Охорона здоров'я є надзвичайно складною системою державних і громадських заходів правового, економічного, соціального, наукового, культурного, освітнього, організаційного, технічного, санітарно-гігієнічного та медичного характеру, спрямованих на збереження й зміцнення здоров'я людей, подовження тривалості активного життя та працездатності, створення сприятливих для здоров'я умов побуту й праці, забезпечення гармонійного фізичного й психічного розвитку дітей і підлітків, запобігання хворобам та їх лікування [2, 4].

Оскільки здоров'я є найбільшою соціальною цінністю, а також важливим критерієм ступеня розвитку й благополуччя суспільства, проблеми охорони здоров'я вимагають постійної уваги держави, а їх розв'язання є важливим завданням і частиною державної діяльності, яка полягає в забезпеченні державного регулювання в цій сфері відносин. Отже, метою статті є визначення сутності та особливостей державного регулювання відносин у сфері охорони здоров'я.

Актуальність теми зумовлюється наявністю в останні роки у вітчизняній науці дискусійних, проблемних питань стосовно державного регулювання відносин у сфері охорони здоров'я й часто пов'язаною з ним необхідністю розв'язання низки соціальних суперечностей.

Основні засади й проблеми державного регулювання у сфері охорони здоров'я досліджували у своїх працях О. Біловода, В. Бакуменко, З. Гладун, С. Крюкова, І. Солоненко, Я. Радиш та інші науковці.

Охорона здоров'я громадян базується на ряду принципів, які закріплені в статті 4 Закону України "Про основи законодавства України про охорону здоров'я". До них відносяться:

визнання охорони здоров'я пріоритетним напрямом діяльності суспільства й держави;

дотримання прав і свобод людини й громадянина в галузі охорони здоров'я та забезпечення пов'язаних з ними державних гарантій;

загальнодоступність медичної допомоги та інших послуг у галузі охорони здоров'я;

орієнтація на сучасні стандарти здоров'я й медичної допомоги, поєднання вітчизняних традицій і досягнень зі світовим досвідом у сфері охорони здоров'я;

попереджувально-профілактичний характер, комплексний соціальний, екологічний і медичний підхід до охорони здоров'я та інше [3].

Юридична наука визначає державне регулювання як здійснення державою комплексних заходів (організаційних, правових, економічних тощо) у сфері соціальних, економічних, політичних, духовних та ін. суспільних процесів з метою їх упорядкування, встановлення загальних правил і норм суспільної поведінки, а також запобігання негативним явищам у суспільстві [4, 118].

В останні роки з'явилися фундаментальні праці, що мають безпосереднє відношення до теми нашої статті. Так, наприклад, у монографії Я. Радиша "Державне управління охороною здоров'я в Україні: генезис та тенденції розвитку" аналізуються теоретичні та методологіч-